

ปกิณกะ

การปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Reform of Learning by Student Centered Class Approach

ประสิทธิ์ ชนะรัตน์*

นันทยา ชนะรัตน์**

ความเป็นมา

ตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และ มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (1) เป็น

การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ (3) การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ประกอบกับดัชนีชี้วัด ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานการเรียนรู้จะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการสร้างประสบการณ์จริง และมีการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จากทั้ง พรบ. การศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานของ สมศ. จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคณาจารย์ที่จะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ คือ

1. สามารถอ่าน และเข้าใจในการเรียน
2. สามารถรู้จักฟังผู้อื่น
3. สามารถรู้จักแลกเปลี่ยนและคิดร่วมกัน
4. สามารถนำเสนอความคิดหรือผลงาน
5. สามารถในการแสวงหาความจริง ใช้

* ภาควิชาจุลทรรศน์ศาสตร์คลินิก

** ภาควิชาเคมีคลินิก คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แหล่งข้อมูล และแหล่งวิทยาการ

6. สามารถสืบค้นข้อมูล และใช้ข้อมูลเป็น

7. มีทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจรรณญาณ (Critical thinking) คิดแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary thinking) คืออย่างสร้างสรรค์ (Creative thinking) คิดในการแก้ปัญหา (Problem solving) รู้จักตั้งประเด็นคำถาม สามารถเปรียบเทียบเชื่อมโยงข้อมูลความคิด สามารถพิจารณาข้อขัดแย้งทางความคิด สามารถใช้หลักการและทฤษฎีในการวิเคราะห์ และสามารถสรุปจากหลักฐานข้อมูล

8. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีวัฒนธรรมในการทำงานอย่างจริงจัง เปิดกว้างต่อข้อมูลความคิด มีความรับผิดชอบต่อพันธกิจ สามารถปรับตัวในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป มีความยืดหยุ่นและอิสระทางความคิด

ขั้นตอน

1. ผู้สอน จัดกิจกรรมที่ใช้ลักษณะเอื้อต่อผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมร่วมกับผู้สอน
2. จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีการสืบค้นจัดทำ นำเสนอ อภิปราย ให้ข้อคิดเห็น และแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Co-operative learning)
4. จัดกิจกรรม ที่สามารถรู้ได้ว่า ผู้เรียนรู้อะไร (What you know) ต้องการจะรู้อะไร (What you want to know) เมื่อเรียนแล้วรู้อะไร (What you have learned) และสรุป หรือทำกิจกรรมเสริมตามหลักการสอนแบบ KWL plus

การดำเนินกิจกรรม

ในการจัดการเรียนการสอน ในกระบวนวิชา การบริหารจัดการทางห้องปฏิบัติการ รหัสวิชา 651409 จำนวนหน่วยกิต 2(1-3) ของนิสิต สาขาวิชาเทคนิคการแพทย์ ชั้นปีที่ 4 คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อวันที่ 26-27 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 ในหัวข้อ การบริหารข้อมูลทางห้องปฏิบัติการ การจัดการด้วยคอมพิวเตอร์ ระบบสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ การควบคุมคุณภาพผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ การประกันคุณภาพ และการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ การควบคุมคุณภาพ การประกันคุณภาพ การปรับปรุงและการบริหารงานห้องปฏิบัติการ จำนวนชั่วโมงทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง จำนวนนิสิต 39 คน โดยแบ่งนิสิตออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบ CIPPA model โดยมีหลักการดังนี้

C = Construct คือให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล อภิปราย ชักถาม ระดมสมอง ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ แปลความ ตีความหมาย และสรุปเป็นความรู้

I = Interaction คือให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้จากผู้อื่น และสื่อสารต่าง ๆ

P = Participation คือให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ ปัญญา และจิตวิญญาณในการเรียน

P = Process และ Product คือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการคิด กระบวนการหาข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และผลงานจากการเรียนรู้

A = Application คือให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ ไปเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ผลการประเมิน

ได้ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมิน และประเมินตนเอง จากนั้นสัปดาห์ที่ 39 คน ได้ผลคือ ผู้เรียนเห็นว่า ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างมาก กระบวนการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อผู้เรียนมาก ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ดีมาก

ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และกระบวนการเรียนคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นอย่างดี แต่ผู้เรียนได้ประเมินตนเองว่า มีความสามารถในการประเมินตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถสร้างองค์ความรู้ ทักษะในการนำเสนอ และทักษะในการค้นคว้าอยู่ในระดับปานกลาง (ตามตาราง ที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean $\pm$ 1SD) ของการประเมินกิจกรรม และการประเมินตนเอง

รายการ	Mean $\pm$ SD*
ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	4.82 $\pm$ 0.45
กระบวนการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.41 $\pm$ 0.64
ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้	3.49 $\pm$ 0.58
ผู้เรียนมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์	3.50 $\pm$ 0.70
ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	3.51 $\pm$ 0.74
ผู้เรียนรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง	3.52 $\pm$ 0.67
กระบวนการเรียนคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน	3.53 $\pm$ 0.72
ผู้เรียนมีความสามารถในการประเมินตนเองได้	3.49 $\pm$ 0.66
ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.50 $\pm$ 0.71
ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ได้	3.51 $\pm$ 0.64
ผู้เรียนมีทักษะในการนำเสนอ	3.52 $\pm$ 0.85
ผู้เรียนมีทักษะในการค้นคว้า	3.18 $\pm$ 0.56

*1 = น้อยที่สุด, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด

วิจารณ์

การจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น สามารถจัดได้หลายรูปแบบได้แก่ Student-centered class, Learner-

based teaching, และ Learner independent หรือ Self-directed learning ผู้สอนได้ใช้วิธีการ Student-centered class มาใช้ โดยผู้สอนเตรียมเนื้อหา วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อ

ค้นคว้าและการนำเสนอ ให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้สอนคอยดูแล กำกับ กระตุ้น และให้คำปรึกษา เทคนิควิธีสอน ใช้การบรรยาย นำสั้นๆ การแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้อภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การตั้งคำถาม การแก้ปัญหา จนถึง การนำเสนอข้อสรุปเป็นช่วงๆ ในช่วงต้นของการเรียน ผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการ ต้องกระตุ้น บ่อยๆ ผู้เรียนบางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ผู้สอนต้องคอยสังเกตและช่วยกระตุ้น ตั้งคำถาม และเสนอให้ผู้เรียนนั้นตอบและแสดงความคิดเห็น แต่เมื่อผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนแล้วก็ สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี ให้ความร่วมมือ กับกิจกรรมการสอน การเรียนรู้เป็นอย่างดี

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ เหมาะที่จะนำไปใช้ในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนไม่มากเกินไป แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้พอเหมาะกับจำนวนผู้สอน ซึ่งหากมีจำนวนผู้เรียนมาก ก็จะต้องมีผู้สอน จำนวนมากขึ้น โดยผู้สอนจะต้องทำงานเป็นทีม เช่นเดียวกัน คุณลักษณะของผู้สอน จะต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และวิเคราะห์ แก้ปัญหาให้ผู้เรียนได้ทันที ในทีมผู้สอนยังควร ที่จะมีความเข้าใจในส่วนประเด็นสำคัญของ บทเรียนให้ตรงกันโดยร่วมทำแผนการสอน ด้วยกัน กำหนดหัวข้อคำถาม ประเด็นอภิปรายและ

แนวทางคำตอบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสับสน ต้องอาศัยวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในหัวข้อที่จะ เรียน ความตั้งใจของผู้เรียนในการค้นคว้า ช่วยกันทำงานเป็นทีม จนได้ข้อสรุปที่จะนำเสนอ ที่สำคัญคือควรจะมีเวลาที่ต่อเนื่องเพียงพอให้ผู้เรียน จะไม่ขาดสมาธิในเรื่องนั้น ซึ่งในการสอนครั้งนี้ มีเวลาต่อเนื่องกัน 2 วัน จึงเหมาะสำหรับการเรียน การสอนรูปแบบดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลครั้งนี้ เป็นการ ประเมินโดยผู้เรียนอย่างเดียว ซึ่งยังขาดการ ประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะเข้ามาสังเกตและประเมินกิจกรรมอันเป็น จุดที่จะต้องนำมาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

คำขอบคุณ

ผู้เขียน ขอขอบคุณ นางชมนาด วัฒน-สุทธางกูร ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS pro-gram และมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้เชิญผู้เขียน ทั้งสองเป็นอาจารย์พิเศษ

เอกสารอ้างอิง

1. คู่มืออาจารย์ด้านการสอน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2543